

Korneliusz Wiatr

Propedeutyka aranżacji muzyki rozrywkowej

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Korneliusz WIATR

**PROPEDEUTYKA
ARANŻACJI MUZYKI
ROZRYWKOWEJ**

Częstochowa 2009

Recenzent
Andrzej ZUBEK

Redaktor
Przemysław LASOTA

Ilustracje
Beata BINIEK

Projekt okładki
Paweł SZYMAŃSKI

Przygotowanie do druku
Krystian CELEJ

© Copyright by Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie
Częstochowa 2009

ISBN 978-83-7455-097-0

Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego
Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie
ul. Waszyngtona 4/8, 42-200 Częstochowa
tel. (034) 378 43 29, fax (034) 378 43 19
e-mail: wydawnictwo@ajd.czyst.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
Rozdział I. RYTMIKA	11
1. SEKCJA RYTMICZNA	13
2. FORTEPIAN	13
3. KONTRABAS / GITARA BASOWA	16
4. GITARA	18
5. PERKUSJA	19
Rozdział II. HARMONIKA	25
1. AKORDY	27
2. KADENCJE	30
3. DŹWIĘKI OBCE	33
4. REHARMONIZACJA	37
Rozdział III. VOICING – CZYLI UKŁAD GŁOSÓW	43
1. UKŁAD SKUPIONY	45
2. UKŁAD ROZLEGŁY	52
Rozdział IV. METODY PISANIA NA ZESPÓŁ	61
1. METODA „GRUBEJ LINII”	63
2. METODA „SZEROKIEJ LINII”	64
3. PODSTAWOWA METODA ZESPOŁOWA	65
4. METODA „CZTERODŹWIĘKOWA”	67
5. PERKUSYJNA METODA ZESPOŁOWA	69
6. BLACHA Z TŁUMIKAMI	71

Rozdział V. FAKTURA	75
Rozdział VI. FORMA	89
Rozdział VII. KOMBINACJE INSTRUMENTÓW	99
Rozdział VIII. UWAGI KOŃCOWE	109
Rozdział IX. ZAŁĄCZNIKI	125
1. SKALE WYBRANYCH INSTRUMENTÓW	127
2. TABELA NOTACJI AKORDÓW	129
3. PODSTAWOWE RODZAJE ARTYKULACJI	130
BIBLIOGRAFIA	133

WSTĘP

Nauka aranżacji obejmuje szeroki wachlarz zagadnień wchodzących w skład wielu szczegółowych dyscyplin muzycznych. Mówiąc najogólniej, na sztukę aranżowania – oprócz *uzdolnień*, które są poza zasięgiem nauczania – składają się *umiejętności* kompozytorskie, instrumentatorskie i znajomość praktyki wykonawczo-realizatorskiej. Zakładając, że nauka aranżacji to nauka jej *techniki*, nie wchodzę w rozważania estetyczne, szczegółowe omówienie stylów, ani też nie dokonuję analizy rozwoju historycznego. Nie zapominajmy jednak, że poziom opracowania twórczego zależy przede wszystkim od miary talentu, a dopiero później od umiejętności technicznych. Nawet najgruntowniejsze opanowanie wiadomości w tym zakresie nie przesądza wyników twórczych, chociaż ma na nie niemały wpływ. Korzystając ze wskazówek zawartych w niniejszej pracy trzeba o tym pamiętać i w decyzjach związanych z pracą twórczą kierować się przede wszystkim względami i pobudkami estetycznymi.

Przez pojęcie *propedeutyki* rozumiemy naukę przygotowawczą, wstępną, wobec czego praca niniejsza może być wykorzystana przez młodych ludzi – uczniów szkół muzycznych drugiego stopnia bądź studentów – pragnących zapoznać się bliżej z podstawowymi technikami i metodami aranżacyjnymi stosowanymi w muzyce rozrywkowej.

Nie jest to podręcznik do *harmonii, form muzycznych czy instrumentoznawstwa*. Z uwagi na fakt, że znajomość wymienionych przedmiotów (przynajmniej w stopniu elementarnym) niezbędna jest przed podjęciem działań aranżacyjnych, przypominam podstawowe zagadnienia i notacje akordów oraz skale najczęściej używanych instrumentów. Niektóre zagadnienia potraktowane są w łasnie w formie krótkiego przypomnienia, inne jedynie zasygnalizowane, inne zaś – jak np. *układ i prowadzenie głosów* – przedstawiłem dosyć szczegółowo, krok po kroku.

Większość omawianych zagadnień opatrzyłem przykładami nutowymi pochodzącymi zarówno z mojej twórczości, jak i zaczerpniętych z prac takich autorów jak Don Sebesky, Henry Mancini, William Russo, Sammy Nestico czy Zbigniew Ciechan.¹ To właśnie lektura podręczników do aranżacji napisanych przez wspomnianych autorów skłoniła mnie do opracowania *Propedeutyki aran-*

¹ S. Nestico, *The Complete Arranger*; D. Sebesky, *The Contemporary Arranger*; W. Russo, *Composing For The Jazz Orchestra*; H. Mancini, *Sound And Scores*; Z. Ciechan, *Aranżacja i inne pozycje*, które wyszczególniłem w bibliografii.

zacji muzyki rozrywkowej. Opierając się na własnych dotychczasowych doświadczeniach oraz na dostępnych materiałach, starałem się w sposób możliwie najprzystępniejszy przedstawić podstawowe zagadnienia, z którymi może spotkać się osoba chcąca rozpisać, zinstrumentować, czyli zaaranżować jakiś utwór. Jak zwykle przy pisaniu takiej pracy, niejednokrotnie stawałem przed dylematem – które polskie określenie najlepiej odda zwroty zaczerpnięte z fachowej literatury anglojęzycznej? Terminologia fachowa bywa trudna do przetłumaczenia, dlatego też często stosuję w nawiasach określenia źródłowe (np. *voicing*, *ensemble* czy *dropping*).

W mojej dotychczasowej praktyce bardzo często zdarzało mi się aranżować utwory na składy niestandardowe (jakim bez wątpienia jest *big-band*: *pięć saksofonów, cztery trąbki, cztery puzony, sekcja rytmiczna*), lecz wręcz przeciwnie – na składy okrojone (3+3+3), nietypowe – *combo*+*smyczki*, oraz rozszerzone: *big-band*+*flety+klarnety+smyczki+chór*. Zakładając, że przed podobnymi zadaniami może stanąć również potencjalny czytelnik mojej pracy, zamieszczam kilkadziesiąt różnych zestawień instrumentów mogących nieco ułatwić pracę w takiej sytuacji. Warto wspomnieć w tym miejscu, że droga do wielkich zespołów (*big-bandów*) prowadzi przez małe zespoły (*comba*). Większość ważkich dla ewolucji jazzu dokonań, zarówno w zakresie improwizacji, jak i aranżacji, miała miejsce w małych zespołach (3–8 osób), albo przynajmniej w nich została przygotowana. Wśród różnych obsad *combo*owych przede wszystkim dwie są w ciągłym użyciu: *trio fortepianowe* (*fortepian, bas, perkusja*) oraz kombinacje instrumentów dętych (1–6) z wymienioną *sekcją rytmiczną*.

Z uwagi na fakt, że rytm (obok harmoniki i melodyki) jest elementem niewątpliwie najbardziej odróżniającym muzykę rozrywkową od tzw. klasycznej, właśnie *rytmice* i *sekcji rytmicznej* – występującej we wszystkich składach (i małych, i wielkich) oraz we wszystkich rodzajach muzyki rozrywkowej – poświęciłem pierwszy rozdział. W następnych rozdziałach omawiam kolejne elementy muzyki rozrywkowej (ze szczególnym zwrotem w kierunku jazzu), przede wszystkim *harmonikę* oraz podstawowe techniki i metody: *układu* i *prowadzenia głosów, faktury orkiestrowej, formy*, a także *kombinacji instrumentów*.

Praca moja traktuje poruszane problemy w sposób zdecydowanie skrótowy, a dla głębszego zrozumienia zagadnień potrzebna będzie lektura literatury fachowej, której niektóre pozycje zamieszczam w bibliografii.